

Stedelijke vernieuwing en Grote-Stedenbeleid: twee kanten van dezelfde medaille

Hugo Priemus is wetenschappelijk directeur van het Onderzoeksinstituut OTB van de TU Delft

Het begon allemaal in 1994 met het *Deltaplan grote steden* van Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Daarin werd de formateur van wat later Paars I bleek te zijn, dringend gevraagd om de problematiek van de grote steden hoog op de beleidsagenda te zetten. Staatssecretaris Kohnstamm werd verantwoordelijk voor het Grote-Stedenbeleid (GSB), dat zich vooral richt op werk, onderwijs, zorg, leefbaarheid en veiligheid. Een convenant tussen het kabinet en de vier grote steden werd gesloten, gevolgd door een convenant met vijftien steden, en een convenant met nog eens zes steden. In totaal zijn er dus 25 steden bij het Grote-Stedenbeleid betrokken.

Ook via een andere lijn kwam de grote stad prominent op de politieke agenda. Daartoe uitgenodigd door de Tweede Kamer zocht staatssecretaris Tommel eind 1995 contact met de vier grote steden. Dit mondde uit in het rapport *De gedifferentieerde stad* (1996), gezamenlijk opgesteld door het ministerie van VROM en de vier grote steden. Deze publicatie lag aan de basis van de *Tijdelijke Stimuleringsregeling Herstructurering Goedkope Woningvoorraad*, welke vervolgens in 1997 door VROM in het beleidskader van de stedelijke vernieuwing werd geplaatst. Stedelijke vernieuwing is de verzamel aanduiding van de (klassieke) stadsvernieuwing, vooral op vooroorlogse wijken gericht, en de herstructurering, van naoorlogse wijken. Voor 1997 werd dit beleidsveld bepaald door het voornemen om de rijkssteun aan de stadsvernieuwing fasegewijs te reduceren en uiterlijk in 2005 geheel te beëindigen. Met de uitvinding van de herstructurering kwamen er ook nieuwe impulsen: 1,85 miljard gulden voor de periode 1998-2010, in het regeerakkoord van Paars II (1998), aangevuld met 2,25 miljard gulden. Dat zijn aanmerkelijk lagere bedragen dan de middelen van het stadsvernieuwingsfonds (zo'n één miljard per jaar), maar sinds 1997 is het perspectief voor de steden wel in gunstige zin omgebogen.

De resterende stadsvernieuwingsopgave heeft betrekking op 23 steden, die slechts gedeeltelijk samenvallen met de 25 GSB-steden. In totaal 31 steden zijn betrokken in het Grote-Stedenbeleid, het stadsvernieuwingsbeleid of alle twee. De stedelijke vernieuwing staat sterk in het teken van ruimtelijke investeringen. Deze investeringen worden van strategisch belang geacht om de economische vitaliteit van steden te versterken. Door het herstructureren van bedrijfsterreinen, de ontwikkeling van een nieuwe generatie sleutelprojecten rondom HSL-stations, verbetering van de publieke ruimte maar ook door een inhaalslag in de monumentenzorg en door verhoging van de kwaliteit van de woon- en leefomgeving wordt de positie van steden verbeterd. Dit versterkt bovendien de ruimtelijk-economische structuur van Nederland. Dit verklaart ook waarom de Interdepartementale Commissie Structuurversterking (ICES) middelen uit het

Fonds Economische Structuurversterking (FES) inzet ter stimulering van de stedelijke vernieuwing.

De kunst is nu vooral om op stedelijk en rijksniveau de stedelijke vernieuwing en het Grote-Stedenbeleid beter te integreren. Allereerst ligt het voor de hand om dezelfde steden in beide beleidsvelden op te nemen. Voorts veronderstelt het een sectoroverschrijdend beleid, zowel bij de steden als het Rijk. Hoewel het Grote-Stedenbeleid als een succesvol beleidsterrein wordt beschouwd, klaagt de commissie Brinkman, die het GSB in 1998 beoordeelde, over de verkokering die het Grote-Stedenbeleid nog steeds kenmerkt. Meestal is de wethouder stedelijke vernieuwing een andere dan de wethouder Grote-Stedenbeleid. Landelijk wordt het Grote-Stedenbeleid vooral door burgemeesters benadrukt (zoals Welschen van Eindhoven en Franssen van Zwolle). Het stedelijke-vernieuwingsbeleid daarentegen is primair een aangelegenheid van vakwethouders (zoals Noordanus van Den Haag en Lenferink van Arnhem). Op het nationale niveau is het GSB primair de verantwoordelijkheid van Van Boxtel, minister van Grote-Steden -en Integratiebeleid. Het stedelijke vernieuwingsbeleid wordt getrokken door het ministerie van VROM, maar er zijn méér departementen die in de steden investeren, zoals de ministeries van V&W, EZ en LNV.

De grote opgave is nu om niet alleen binnen het GSB en het stedelijk vernieuwingsbeleid de verkokering op rijks- en stadsniveau te doorbreken, maar vooral om in de stad en nationaal de beide beleidsvelden met elkaar in verband te brengen, waardoor meer synergie ontstaat. Op stedelijk niveau betekent dit dat GSB en stedelijke vernieuwing als integraal beleidsterrein meer een collegezaak wordt, waarbij wethouders en ook diensten meer samenwerken. Op nationaal niveau moet het GSB inclusief stedelijke vernieuwing een kabinetszaak worden, geleid door de minister-president. GSB en stedelijke vernieuwing vormen immers twee kanten van dezelfde medaille: het beleid dat moet leiden tot economisch vitale, bereikbare, ongedeelde en duurzame steden. Gezien de concentratie van een aantal hardnekkige problemen in de steden (zoals werkloosheid, sociale onveiligheid, drugsproblematiek) is er alle aanleiding om de stedelijke vernieuwing en het Grote-Stedenbeleid te integreren en daaraan in de komende jaren een hoge prioriteit te geven.